

– оцінка ризиків передбачає визначення ймовірності виникнення кожного ризику та його потенційного впливу на діяльність підприємства та передбачає: аналіз ймовірності виникнення ризику – статистичні методи, експертні оцінки; оцінку можливих наслідків – вплив ризику на фінансові, операційні та стратегічні показники; пріоритет ризиків – визначення найбільш критичних ризиків, які потребують негайного реагування; розробку відповідних заходів – визначення стратегій реагування на ризики;

– розробка стратегій мінімізації ризиків передбачає: диверсифікацію – розподіл ресурсів між різними напрямками діяльності для зменшення залежності від одного фактора; страхування – використання страхових механізмів для зменшення фінансових втрат; фінансове планування – формування резервних фондів та управління ліквідністю; застосування сучасних технологій – автоматизація процесів для зниження операційних ризиків; розвиток корпоративної культури управління ризиками – навчання персоналу та впровадження політик управління ризиками;

– моніторинг і контроль ризиків є важливим етапом у процесі управління ризиками, який забезпечує постійний аналіз, оцінку ефективності заходів, використання інформаційних технологій та коригування стратегії управління ризиками.

Отже, ризики є невід’ємною частиною підприємницької діяльності, однак правильне їхнє управління дозволяє зменшити можливі втрати та забезпечити стабільність бізнесу. Використання комплексного підходу до аналізу та управління ризиками сприяє підвищенню конкурентоспроможності та довгостроковому успіху підприємств.

СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

Дяконенко О.І., кандидат економічних наук,
старший дослідник, старший науковий співробітник,
Інститут демографії та проблем якості життя
НАН України, м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4645-7471>

Соціальна згуртованість – вагомий засіб акумуляції ресурсного потенціалу на місцевому рівні для воєнного та повоєнного відновлення територіальних громад. Територіальні громади, що характеризуються

соціального згуртованістю досягають вищого рівня соціально-економічного розвитку, а відтак, і рівня життя мешканців.

Вітчизняні та зарубіжні науковці неодноразово акцентували увагу на проблематиці соціальної згуртованості населення та її важливості у відновленні територіальних громад. В Україні цю проблематику вивчають фахівці Інституту демографії та проблем якості життя НАН України: Т. Заяць [1-2], В. Звонар [1, 3, 4], І. Новак [1], О. Сова [4], Г. Краєвська [2] в рамках дослідження інституційного механізму збалансування розподілу соціальної відповідальності у суспільстві, соціального капіталу населення поселень, значимості згуртованості у повосенному відновленні територіальних громад. Політику згуртованості та її значимість також досліджували Чіска М. та Чіструга Б. [5], які зауважили про важливість політики згуртованості для фінансово слабкіших територій, а також Гулер І. і Неркар А., які, досліджуючи згуртованість на рівні організацій, дійшли висновку про позитивний вплив локальної згуртованості на інноваційний результат діяльності, в той час як глобальна згуртованість – чинить негативний вплив [6].

Впродовж війни соціальна згуртованість населення України зазнавала динамічних трансформацій та характеризувалась зрушеннями у просоціальній поведінці українців та соціальній структурі громадянського суспільства. В перший рік повномасштабного вторгнення серед мешканців територіальних громад спостерігався злет соціальної згуртованості населення: за результатами опитування Factum Group Ukraine індекс відчуття згуртованості серед українців у березні 2022 року перевищував показник аналогічного періоду попереднього року в 2,4 рази, що підтримувався високим рівнем довіри, взаємодопомоги, благодійності та волонтерства. В подальші три роки показник згуртованості мав тенденцію до зниження внаслідок військових втрат/невдач та прогалин у державній/місцевій політиці по консолідації населення. Соціальна неоднорідність та низька злагодженість дій мешканців у сукупності з деструктивним впливом фрагментарної соціальної згуртованості, що формується на основі закритих мереж і комунікацій, стримують процес відновлення громад, поглиблюючи розрив між територіальними громадами за рівнем життя.

Російсько-українська війна трансформує структуру громадянського суспільства та соціальної згуртованості населення. У розрізі громад трансформація соціальної згуртованості проявляється: на окупованих територіях – зниженням соціального капіталу за рахунок міграції населення в безпечніші регіони, трансформацією

громадянського суспільства, зростанням значущості неофіційних зв'язків та соціальної мережі; в громадах «близького тилу» – зростанням дезадаптації й екстернальності під впливом тривалих психологічних стресів та економічних негараздів; у громадах «глибокого тилу» – трансформацією соціального капіталу під впливом процесів міграції кваліфікованих людських ресурсів з високим рівнем соціального капіталу та низькою спроможності місцевої влади використати соціальний капітал ВПО та потенціалу релокації бізнесу на користь інноваційного відновлення громади.

Кореляційно-регресійний аналіз показників соціальної згуртованості дав можливість зробити наступні висновки: у разі зростання кількості громадських та благодійних організацій на 1 % середній рівень доходів місцевих бюджетів на одну особу зростає на 2,9 %; середній рівень доходів місцевих бюджетів на одну особу зростає на 0,4 % за умови зменшення в територіальних громадах на 1 % кількості громадян, що обслуговуються територіальними центрами та перебувають на обліку у зв'язку зі складними життєвими обставинами і потребують надання соціальних послуг; у разі зменшення кількості громадських та благодійних організацій у розрахунку на 100 тис. населення на 1 % кількість неформально зайнятого населення у віці 15-70 років зростає на 0,95 %; зменшення кількості населення, що користувалося послугами Інтернету на 1 % зумовить зростання кількості неформально зайнятого населення у віці 15-70 років на 0,14 %; зменшення кількості зареєстрованих колективних договорів на 1 % призведе до збільшення кількості неформально зайнятого населення у віці 15-70 років на 0,4 %.

Література:

1. Заяць Т.А., Звонар В.П., Новак І.М., Жаховська В.А. Інституційні механізми збалансування розподілу соціальної відповідальності у суспільстві. У кн.: *Економічна ефективність vs соціальна справедливість: пріоритети розвитку України на етапі подолання кризи*. Київ, 2019. С. 117-149.

2. Zaiats T., Kraievska H., Diakonenko O. Social capital of rural territorial communities in Ukraine: problems of strengthening and directions of their solution. *Agricultural and Resource Economics*, 2022, no. 8(2), pp. 158-178. URL: <https://salo.li/0efc53B>

3. Zvonar V., Dyakonenko O., Kotenko T. Social capital in labor relations influenced by digitalization trends. In: *Regimes of Capital in the Post-Digital Age. Series: Routledge Studies in Social and Political Thought*. Ed. by S. Wróbel, K. Skonieczny. London: Taylor & Francis, 2023, pp. 170-178. URL: <https://salo.li/72b0A5c>

4. Звонар В.П., Дяконенко О.І., Сова О.Ю. Закономірності формування соціального капіталу в Україні: теоретичні засади і міжнародний контекст. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 3(49). С. 102-122. DOI: <https://doi.org/10.15407/dse2022.03.102>

5. Chisca M., Chistruga B. The Role of Cohesion Policy in Strengthening European Union's Innovation and Research Potential. *Revista Economica*, 2017, no. 69(6), pp. 19-25.

6. Guler I., Nerkar A.: The impact of global and local cohesion on innovation in the pharmaceutical industry. *Strategic Management Journal*, 2011, no. 33(5), pp. 535-549.

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА ЗМІНИ У ДІЯЛЬНОСТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ораєвський А.А., аспірант,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8892-5846>

Миколайчук І.П., кандидат економічних наук, доцент,

Державний торговельно-економічний університет, м. Київ, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7380-5000>

Формування та розвиток будівельної галузі в Україні обумовлене значною кількістю специфічними локальними факторами, що не притаманні середовищам існування галузі в розвинених країнах. Найбільш впливовим фактором була та залишається висока корумпованість даної галузі і, як результат, високий рівень хаотичності в процесах та системах зовнішнього та внутрішнього середовищ компаній. Успадковані від радянського періоду будівельні норми та вимоги почали межувати з одної сторони з надходженням нових світових технологій, а з іншого, з можливістю недотримання норм, застосовуючи адміністративний ресурс. Після митниці, енергетики та правоохоронних органів будівництво та земельні відносини в Україні вважаються одними з найкорумпованіших сфер, займаючи 4-те місце [1]. Нині одним із факторів боротьби з корупцією в галузі є законодавча база. Так, з 1 січня 2025 року в Україні заборонена розробка детальних планів територій (ДПТ), які часто використовувалися для незаконного переведення землі під забудову.

На початку становлення сучасної української будівельної галузі у 1991 році великі державні будівельні підприємства розпались на невеликі компанії, що стали неспроможні вести велике будівництво. При цьому зростаюча потреба в нових об'єктах нерухомості та